

Jan Związek

Ks. Czajka Stanisław (1897-1965)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 14/3-4, 308-310

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podczas rewizji znaleziono nadto w jego mieszkaniu kilka egzemplarzy prasy konspiracyjnej. W czasie straszliwych tortur nie wydał nikogo z członków oporu w Częstochowie, o których z osobistych kontaktów doskonale wiedział, a zawsze dawał współwięźniom przykład wierności dla Polski i Kościoła. Nie pomogły wysiłki jego przyjaciół (ks. mgr Władysław Karlika, obecnego kanclerza Kurii Diecezjalnej w Częstochowie), ażeby został uwolniony z więzienia. W dniu 2 lutego 1942 r., po otrzymaniu wyroku śmierci, skatowany prawie do nieprzytomności, niesiony przez współwięźnia do którego był przykuty kajdanami, został wysłany z transportem więźniów z Częstochowy do Oświęcimia. W dwa miesiące później dnia 2 kwietnia 1942 r. został zamordowany przez hitlerowskich oprawców zachowując do końca postawę godną kapłana katolickiego i wiernego syna narodu polskiego.

T w ó r c z o ś ć

1. *De natura et observantia poenarum latae sententiae*, Lublin 1938, s. XI, 170, nlb 4.

Ks. Jan Związek

Ks. Czajka Stanisław (1897—1965)

Biskup Pomocniczy w Częstochowie

Urodził się 13 listopada 1897 r. we wsi Kamienna w powiecie włocławskim. Rodzicami jego byli Andrzej i Marianna z d. Gapińska, którzy prowadzili niewielkie gospodarstwo rolne.

Szkołę powszechną ukończył w sąsiedniej miejscowości Kłotno. Naukę w szkole średniej rozpoczął w Piotrkowie Trybunalskim dzięki pomocy proboszcza z parafii Kłotno, ks. Franciszka Świetlickiego. Do szkoły tej uczęszczał aż do wybuchu pierwszej wojny światowej, a potem uczył się prywatnie. W 1915 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Włocławku. Ukończył tam rozpoczętą naukę z zakresu szkoły średniej, a następnie rozpoczął studia w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Ciężkie warunki wojenne, wysiłek wkładany w zdobywanie wiedzy oraz troska o zapewnienie sobie warunków materialnych osłabiły jego zdrowie do tego stopnia, że przełożeni seminaryjni uznali je za niewystarczające, by udzielić mu we właściwym czasie niższych święceń. Na szczęście z upływem czasu stan zdrowia uległ polepszeniu i święcenia prezbiteratu otrzymał 13 czerwca 1920 r. z rąk biskupa włocławskiego Stanisława Zdzitowieckiego.

Jako wikariusz ks. Czajka pracował w parafiach — Konopiska, Pajęcno i św. Barbary w Częstochowie w diecezji włocławskiej. Po erygowaniu diecezji częstochowskiej w 1925 r. pozostał na terenie nowej diecezji. W październiku 1927 r. otrzymał zezwolenie od biskupa częstochowskiego Teodora Kubiny na odbycie studiów specjalistycznych na Uniwersytecie w Lublinie z zakresu prawa kanonicznego. Zainteresowanie studiami prawa okazał ks. Czajka już wcześniej, kiedy rozpoczął studia w tym kierunku na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, które przerwał z chwilą rozpoczęcia studiów na Uniwersytecie Lubel-

skim. Licencjat z prawa kanonicznego uzyskał w dniu 12 grudnia 1928 r. W tymże czasie odbył dwukrotnie podróż poza granice kraju w celach naukowych — do Innsbrucka i do Lowanium. Po powrocie do kraju ukończył rozpoczęte studia przedstawiając w 1930 r. dysertację doktorską na temat „Przedawnienie w prawie karnym kanonicznym” napisaną pod kierunkiem O. Prof. dra Gommara Michielsa OFM Cap.

Zaledwie na dwa lata powrócił do pracy w diecezji, gdzie pełnił funkcję sekretarza generalnego katolickich stowarzyszeń młodzieżowych. Po tym bowiem okresie Uniwersytet Lubelski uchwałą Wydziału Prawa Kanonicznego z dnia 12 stycznia 1932 r. zlecił mu wykłady na Wydziale Prawa Kanonicznego, gdzie prowadził m.in. wykłady z prawa wschodniego. Obowiązki profesorskie spełniał przez 4 lata, będąc równocześnie duszpasterzem młodzieży akademickiej.

Od 1936 r. życie ks. Czajki na długie lata zostało związane z naukowym środowiskiem w Krakowie. Po śmierci bowiem ks. Karola Makowskiego, Rektora Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, stanowisko to biskup Kubina powierzył ks. Czajce. W tym czasie przygotowywał do druku pracę pt. „Powołanie kapłańskie i obowiązki kapłańskie w świetle uchwał I Synodu Plenarnego na Jasnej Górze 1936 r.”. Jej druk rozpoczęto w sierpniu 1939 r., ale działania wojenne nie pozwoliły, aby ukazała się na półkach księgarskich. Klerycy Częstochowskiego Seminarium Duchownego uczęszczali w tym czasie na wykłady filozoficzne i teologiczne na Wydział Teologiczny przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Spokojny tryb pracy rektorskiej ks. Czajki został przerwany przez dyskryminacyjne zarządzenie okupacyjnych władz hitlerowskich zaraz na początku roku akademickiego 1939/1940. W pierwszych bowiem miesiącach okupacji niemieckiej został zamknięty Uniwersytet Krakowski, profesorowie Uniwersytetu, w tym także z Wydziału Teologicznego na czele z Rektorem ks. Konstantym Michalskim, zostali wywiezieni do Oranienburga, a w dniu 5 listopada ks. Rektor Czajka otrzymał od władz okupacyjnych nakaz eksmisyjny Seminarium Duchownego z zajmowanego dotychczas gmachu. Tylko dzięki nadzwyczajnej energii, sile ducha i poczuciu obowiązku wobec Ojczyzny i Kościoła oraz zrozumieniu ks. kard. Adama Sapiehy udało się ks. Rektorowi Czajce przy poparciu profesorów krakowskich mimo dalszych 4-ro krotnych eksmisji utrzymać Seminarium i prowadzić prawie normalne zajęcia naukowo-wychowawcze.

Stanowisko Rektora Seminarium Częstochowskiego piastował do 1944 r., kiedy to przez pap. Piusa XII został mianowany biskupem, jako jedyny z Polaków w okresie drugiej wojny światowej. Był biskupem tytularnym Centurii Numidyjskiej, a pomocniczym w Częstochowie. Sakrę biskupią otrzymał 28 października 1944 r. na Jasnej Górze w Częstochowie. Jednocześnie biskup Kubina mianował go wikariuszem generalnym w diecezji częstochowskiej. Nadto w dniu 6 lutego 1946 r. został mianowany egzaminatorem prosynodalnym z zakresu prawa kanonicznego, a nieco później konsultorem diecezjalnym. Od 23 grudnia 1948 r. spełniał obowiązki proboszczowskie w parafii św. Zygmunta w Częstochowie. Równocześnie pracował w Kurii Diecezjalnej. Z chwilą powołania do życia Kapituły Katedralnej w Częstochowie w 1951 r. przez biskupa Zdzisława Golińskiego został mianowany jej prepozytem.

Dwukrotnie jako wikariusz kapitulny sprawował rządy w diecezji częstochowskiej — po śmierci biskupa Kubiny od 13 lutego 1951 r. do 17 czerwca 1951 r. oraz po śmierci bpa Golińskiego od 6 lipca 1963 r. do 5 lutego 1964 r. Jako biskup pomocniczy przeprowadził wiele wizytacji parafii w diecezji. Był również wizytatorem zakonów i zgromadzeń żeńskich. Miał wiele zrozumienia dla Seminarium Częstochowskich zarówno Niższego w Częstochowie jak i Wyższego w Krakowie.

W czasie trwania II Soboru Watykańskiego bardzo żywo interesował się jego pracami, ale sam nie brał udziału w żadnej z jego sesji.

Charakterystyczną cechą jego życia i pracy duszpasterskiej był kult Matki Bożej Częstochowskiej.

Tymczasem długoletnia choroba oraz wieloletni trud współpraców w rozległej diecezji częstochowskiej dawały się coraz bardziej odczuwać. Śmiertelny atak serca nastąpił niespodziewanie w dniu 4 lipca 1965 r. Pochowany został w podziemiach Bazyliki Częstochowskiej.

T w ó r c z o ś ć

1. *Przedawnienie w prawie karnym kanonicznym*, Lublin 1934, s. 192, nrb 5; rec. ks. Biskupski S., *Aten. Kapł.* (1934) s. 430.
2. *Powołanie kapłańskie i obowiązki kapłańskie w świetle uchwał I Synodu Plenarnego na Jasnej Górze 1936 r.* (maszynopis), s. 124.

O p r a c o w a n i a:

1. Ks. Patykiewicz W., *Ks. Biskup Stanisław Czajka*, *Zeszyty Naukowe KUL* 10 (1967), z. 3 (39) s. 93—94.
2. Ks. Sokołowski L., *Śp. Ksiądz Biskup Stanisław Czajka*, *Częst. Wiad. Dec.* (1965) s. 243—246.
3. Ks. Bąbiński H., *Częstochowskie Seminarium Duchowne w latach II-ej wojny światowej*, *Częst. Wiad. Dec.* (1969) s. 74—78.

Ks. Jan Związek